

Vlaktaks

Onlangs promoveerde de voormalige staatssecretaris van Financiën Steven van Eijck aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam op het proefschrift 'Het vermogen te dragen'. Dat zouden meer oud-bewindslieden moeten doen. Misschien een lichtend voorbeeld voor de huidige minister van Financiën? In een interview in deze krant legt de jonge doctor uit dat hij een welstands- en draagkrachtklassenmonitor heeft ontwikkeld. Daarin zijn huishoudens in zeven klassen ingedeeld. Het gaat hierbij om homogene groepen, waarvoor de effecten van het financieel- en sociaal-economische beleid op de draagkracht goed zijn te meten: (uitgetreden) werknemers, jonge en volwassen gezinnen, alleenstaande huurders, kinderloze tweeverdieners, gepensioneerden en welgestelden. De rituele discussies tussen de regering en het parlement over de 'koopkrachtplaatjes' van het Centraal Planbureau (CPB) voor de minima, modaal, tweemaal modaal, enzovoorts zijn een ieder genoegzaam bekend. "Nietszeggende discussies", zegt Van Eijck. "Het wordt tijd om Jan Modaal te begraven." De politici zijn volgens hem slecht op de hoogte van de effecten die beleidsmaatregelen op de draagkracht van de burger hebben. Zij kijken vooral naar de gevolgen voor het individuele inkomen. Dit laatste zegt niets over de draagkracht van huishoudens, waar het uiteindelijk allemaal om draait. Ik denk dat Van Eijck gelijk heeft met zijn pleidooi om te kijken naar de draagkracht van huishoudens, en niet naar het inkomen van individuen. Tijdens de Paarse kabinetten is de individualisering van het belastingstelsel en het subsidiewezen te ver doorgesloten. Dit heeft geleid tot een schijnrechtvaardigheid, die niet overeenkomt met de verscheidenheid van onze huidige samenleving. Voor de draagkracht maakt het wel degelijk uit of men alleenstaande of gehuwd/samenwonend is, werknemer of zelfstandige, huurder of huiseigenaar, of men kinderen heeft, dan wel gepensioneerd is. Deze werkelijkheid is jarenlang door de politiek ontkend. Daar lijkt weer kentering in te komen en in die zin komt het proefschrift van Van Eijck op een goed moment. Het CPB heeft blijkbaar al belangstelling voor zijn methode getoond. Had men dat daar niet zelf kunnen bedenken? Blijkbaar lijden de ministeries en hun ambtelijke diensten aan een vorm van geestelijke bloedarmoede en is de beleidsmatige creativiteit daar ver te zoeken. De draagkracht van huishoudens lijkt mij ook een uitstekend uitgangspunt om de onvermijdelijke discussie over de 'vlaktaks' te voeren. De vlaktaks impliceert één loon- en inkomstenbelastingtarief voor iedereen. Hoewel Nederland, evenals vele andere landen, een progressief belastingstelsel kent, is de druk van belastingen en sociale premies voor de hoge inkomens over de gehele levensloop nauwelijks hoger dan voor de lage inkomens. Hoge inkomens profiteren meer van hypotheekrenteaftrek, onderwijs (vanwege een hogere opleiding) en de AOW (door een hogere levensverwachting). Lage inkomens hebben meer profijt van individuele huursubsidie, zorgvoorzieningen, en van de bijstand. Indien men niet alleen naar directe belastingen en sociale premies kijkt, maar ook naar indirecte belastingen (zoals de BTW), dan is er sprake van een aanzienlijke afvlakking van de verschillen in belasting- en premiedruk. De vlaktaks bestaat wellicht dus al in de praktijk, maar dit wil nog niet zeggen dat de draagkracht van bijvoorbeeld jonge gezinnen en kleine zelfstandigen ook hetzelfde zou zijn als die van de andere groepen. Ik vrees dat juist deze groepen er in onze samenleving zeer bekaaid afkomen. Daarom zouden beleidsmakers eerst meer inzicht behoren te krijgen in de draagkracht van de verschillende huishoudens. Daarnaast zou een dergelijke benadering ook meer

duidelijkheid kunnen geven of bij de op termijn onvermijdelijke invoering van de vlaktaks de aftrekbaarheid van hypotheekrente en pensioenpremies gehandhaafd dient te blijven. Zoals bekend bestaat hierover tussen de politieke partijen flink verschil van mening: CDA en VVD willen de aftrekmogelijkheden (die bij een vlaktaks vanzelf minder zullen worden) in stand houden, terwijl de PvdA meent dat deze onmogelijk behouden kunnen blijven (om het vlaktakstarief niet te hoog te laten zijn). Eigenlijk draait het natuurlijk allemaal om de aloude strijd tussen denivelleren of nivelleren. Hoe meer de wereld verandert, hoe meer zij hetzelfde blijft.

Sylvester Eijffinger is hoogleraar Financiële Economie aan de Universiteit van Tilburg.